

תנאים להחזרת ילדים במסגרת הליכי אמנת האג

עו"ד איתן ליפסקר

הליכים המתנהלים בהתאם לאמנת האג (בשמה המלא: האמנה בדבר ההיבטים האזרחיים של חטיפה בינלאומית של ילדים) מיועדים להביא להחזרת ילדים למקום מגוריהם הרגיל ממנו נחטפו או אליו לא הוחזרו.

האמנה קובעת כלל ולפיו יש להחזיר את הילדים למקום הרגיל אלא אם כן מתקיימים חריגים יוצאים מן הכלל אשר נדונו ברשימות קודמות ולא יידונו ברשימה זו.

עובדה שאינה ידועה לרבים הנה כי גם במקרה בו מצא בית המשפט כי יש להחזיר את הילדים למקום מגוריהם הרגיל, רשאי הוא לקבוע תנאים אשר רק בהתקיימם תתבצע החזרת הילדים בפועל.

החוק והפסיקה אינם קובעים רשימה סגורה של נושאים אשר לגביהם ניתן לקבוע את אותם תנאים ואכן בפסיקה ניתן למצוא מגוון נושאים אשר העיקריים שבהם הנם;

(א) הגנה על זכותם של הילדים למזונות – בית המשפט יכול לקבוע כי הפקדת סכום מזונות אשר יספק את צרכי הילדים בתקופה הראשונה לאחר חזרתם – עד אשר ידון בענין בית המשפט המוסמך - יהווה תנאי לחזרתם למקום מגוריהם הרגיל.

(ב) הגנה על זכותם של הילדים למגורים – בדומה למזונות, רשאי בית המשפט לקבוע כי תנאי לחזרת הילדים למקום מגוריהם הרגיל הוא הסדרת מגוריהם. הסדרה זו יכולה להעשות ע"י הפקדת סכום כספי, הצגת חוזה שכירות תקף או העמדת זירת ההורה המבקש את החזרת הילדים, לרשות הילדים וההורה החוטף החוזר עמם.

(ג) הגנה על זכותם של הילדים להיות במשמורת מוגדרת – למרות שככלל בית המשפט הדן בהחזרת ילדים חטופים אינו נותן סעדים של משמורת – שהרי בכך מוסמך לדון בית המשפט במקום מגוריהם הרגיל של הילדים - הרי שהוא עשוי לקבוע כי משמורתם הזמנית של הילדים תהא בידי ההורה החוטף (המחזיר את הילדים) עד אשר ידון בכך בית המשפט המוסמך).

(ד) הגנה על זכותם של הילדים וההורה החוזר עמם מפני אלימות – בית המשפט הדן בחזרת הילדים בהתאם לאמנה יכול לתת צו הגנה המורה על הרחקת ההורה מבקש החזרה מהילדים ומהורה החוטף החוזר עמם וזאת עד להוראות שייתן בענין בית המשפט המוסמך במקום מגוריהם הרגיל של הילדים.

(ה) הגנה על זכותם של הילדים וההורה השב עמם לדיון משפטי הוגן ודו צדדי – בית המשפט רשאי לתת הוראות המבטלות הוראות וצווים חד צדדיים אשר ניתנו בענין הילדים או כנגד ההורה החוטף וזאת עד לקיום דיון משפטי הוגן במעמד שני הצדדים.

(ו) קביעת הוראות לצורך אכיפת התנאים שנקבעו, במקום מגוריהם הרגיל של הילדים – כמובן שלצורך אכיפת התנאים שנקבעו בידי בית המשפט, במקום מגוריהם הרגיל של הילדים, יש לתת הוראות בדבר נקיטת הליך מתאים להכרה ואכיפה בתנאים אלו. בד"כ יידרש ההורה המבקש חזרת הילדים להציג החלטה שיפוטית במכירה ונותנת תוקף חוקי לתנאים שנקבעו בידי בית המשפט שדן בחזרת הילדים.

בפסק דין שניתן בבית המשפט המחוזי (עמ"ש (לוד) 16362-02-14) ואושר בבית המשפט העליון קבע בית המשפט כי קיימת חובה להבטיח את מזונותיהם ומדורם של הילדים החוזרים למקומם הרגיל וכי הדרך הטובה ביותר להבטיח זאת הנה בהפקדת סכום כספי שיהווה תנאי לחזרת הילדים. בית המשפט קבע כי יש להתאים סכום זה לצרכי הילדים במקום מגוריהם הרגיל ועל כן קבע במקרה זה חובת הפקדה בסך 75,000 דולר ארה"ב.

עוד קבע בית המשפט כי צו הגנה שניתן לצורך שמירה על שלומם של הילדים ושל ההורה החוזר עמם צריך להיות אפקטיבי ולפרק זמן שיאפשר פניה לבית המשפט המוסמך במקום מגורי הילדים ועל כן קבע כי משך הצו יהיה 30 יום ממועד החזרה.

בתוך כך אישר בית המשפט תנאים נוספים אשר קבעו משמורת ומזונות זמניים וכן הורה על ביטול צווים והחלטות שניתנו במעמד צד אחד בענין הילדים וכנגד החוזר עמם.

בית המשפט הורה כי רק לאחר שתוצג החלטה של בית משפט במקום המגורים הקבוע של הילדים, המעניקה תוקף מלא לתנאים שנקבעו בידי בית המשפט בישראל, יוחזרו הילדים למקומם הרגיל.

פסק דין זה מהווה נקודת ציון חשובה באיזון הכולל של אמנת האג ומטרותיה ובעיקר מניעת שימוש באמנה, באופן המנוגד ליעודה העיקרי והחשוב; שמירה והגנה על טובתם של הילדים.